

Bjarni Guðmundsson, cand .act.
Tryggingastærðfræðingur
TBG ehf, Skipholti 35
105 Reykjavík

Tryggingafræðileg athugun

Lífeyrissjóður bankamanna - 31.12.2008
Hlutfallsdeild

Bjarni Guðmundsson, cand. act.
Tryggingastærðfræðingur

2009-03-12

Til stjórnar og framkvæmdastjóra
Lífeyrissjóði bankamanna

Inngangur

Eftirfarandi tryggingafræðileg athugun á stöðu hlutfallsdeildar Lífeyrissjóðs bankamanna í lok árs 2008 er unnin að beiðni stjórnar sjóðsins í samræmi við ákvæði 5. greinar samþykktar sjóðsins.

Athugunin er gerð í samræmi við ákvæði l. 129/1997, ákvæði reglugerðar 391/1998 og leiðbeinandi reglur Félags Íslenskra tryggingastærðfræðinga um framkvæmd tryggingafræðilegra athugana frá árinu 2002.

Tryggingafræðileg athugun var síðast gerð miðað við stöðu deildarinnar í lok árs 2007.

Niðurstaða athugunarinnar er að skuldbindingar sjóðsins umfram eignir nemi nú 3,0% af skuldbindingum.

Réttindaákvæði

Réttindi sjóðfélaga til lífeyris og skylda þeirra til greiðslu iðgjalda til sjóðsins fara eftir ákvæðum samþykktar sem staðfestar voru á fundi sjóðfélaga 20. september 2007. Réttindaákvæði deildarinnar eru í meginatriðum óbreytt frá því sem var við breytingu samþykktar við lok árs 1997.

Lífeyrisréttindi sem hlutfallsdeild veitir eru ævilangur ellilífeyrir frá 65 ára aldri, örorkulífeyrir ef sjóðfélagi verður ófær um að gegna starfi því er veitt hefur honum aðild að sjóðnum og örorka er metin amk. 10%, ævilangur makalífeyrir til maka sem sjóðfélagi lætur eftir sig við andlát, og barnalífeyrir vegna fráfalls sjóðfélaga eða töku örorkulífeyris. Sjóðfélagar sem náð hafa samanlögðum aldri og starfsaldri sem er 95 ár geta látið af störfum fyrir 65 ára aldur, en þó ekki fyrir 60 ára aldur.

Lífeyrisréttindi eru reiknuð sem hlutfall viðmiðunarlauna, sem fyrir þá sem látið hafa af störfum eftir árslok 1997 eru meðaltal launa síðustu fimm ára fyrir starfslok, verðtryggð með vísitölu neysliverðs til töku lífeyris eða meðaltal launa til starfsloka frá árslokum 1997 ef sá tími er skemmri en fimm ár.

Viðmiðunarlaun þeirra sem létu af störfum fyrir árslok 1997 og ekki höfðu byrjað töku lífeyris í lok árs 1997 eru miðuð við laun eftirmanns í lok árs 1997 verðtryggð með vísitölu neysliverðs til verðtryggingar.

Starfsmenn sem ekki hafa náð tilteknum lágmarksstarfstíma öðlast rétt til endurgreiðslu eigin iðgjalda með viðmiðunarvöxtum sem stjórn sjóðsins ákveður en eiga ekki lífeyrisrétt.

Lífeyrir breytist eins og vísitala neysluverðs til verðtryggingar eftir að taka lífeyris hefst.

Ofangreint ágríp samþykkt er ekki tæmandi og er um fyllri upplýsingar vísað til 3. og 4. greinar samþykkt um aðild að sjóðnum, 10. - 15. greinar varðandi skilyrði fyrir rétti til töku lífeyris og réttindaákvæði, til 9. greinar um iðgjaldagreiðslur og til 16. greinar um réttindi samkvæmt eldri samþykktum.

Gögn

Helstu gögn sem stuðst hefur verið við eru:

- 1) Upplýsingar um einstaka lífeyrisþega og greiðslur til þeirra í desember 2008.
- 2) Fyrir aðra sjóðfélaga hlutfallsdeildar var fengin skrá um öflun lífeyrisréttinda á hverju ári. Fyrir sjóðfélaga sem teljast virkir var upplýst um mánaðarlaun og starfshlutfall í október. Fyrir sjóðfélaga sem látið höfðu af störfum fyrir lok árs 1997 og eiga rétt til lífeyris hafa fengist upplýsingar frá aðildarstofnunum um viðmiðunarlaun í lok þess árs, sem síðan taka breytingum með vísitölu neysluverðs til verðtryggingar. Fyrir sjóðfélaga sem látið hafa af störfum síðan er miðað við meðallaun frá lokum árs 1997 til starfsloka eða meðallaun síðustu fimm starfsára, reiknuð út frá iðgjaldagreiðslum, og uppfærð til verðlags í lok árs 2008.

Fyrir alla sjóðfélaga fengust upplýsingar um fæðingarár og mánuð og kyn.

Gagna þessara var aflað af starfsmönnum sjóðsins úr réttindabókhaldi lífeyrissjóðsins og launakerfum.

Þá fengust á skrifstofu sjóðsins upplýsingar um orlofsgreiðslur sem ætlað er fyrir sérstaklega í hlutfallsdeild.

Reikniforsendur og aðferðir við mat skuldbindinga

Með reglugerð 391/1998 er kveðið á um staðlaðar forsendur sem nota skal við tryggingafræðilegar athuganir lífeyrissjóða. Heimilt er að víkja frá þeim ef tryggingafræðingur telur að aðrar forsendur eiga betur við aðstæður í viðkomandi lífeyrissjóði.

Staðalforsendur um lífs- giftingar- og örorkulíkur eru skv. reiknigrunni sem gefinn hefur verið út af Félagi Íslenskra tryggingastærðfræðinga. Notaðar eru íslenskar dánar- og eftirlifendatöflur byggðar á innlendri reynslu, giftingarlíkur og meðalaldur maka og tölur um fjölda barna eru byggðar á upplýsingum úr þjóðskrá. Við mat á skuldbindingum varðandi örorku er miðað við meðaltal reynslu íslenskra lífeyrissjóða árin 1998-2002. Staðalforsendur eru óbreyttar frá síðasta ári.

Um öll þessi atriði er í athugun þessa árs fylgt staðalforsendum nema hvað varðar örorkuforsendur en þar hefur verið notuð 40% lækkun á örorkutíðni vegna góðrar örorkureynslu í sjóðnum.

Staðalaðferð reglugerðar 391/1998 um mat á kostnaði er að leggja til grundvallar meðaltal rekstrarkostnaðar síðustu þriggja ára, uppfærðum til verðlags í lok úttektarárs. Sérstakt samkomulag hefur verið gert við aðildarstofnanir um viðbótar framlög til rekstrar deildarinnar, og varð það virkt á árinu 2008. Er við mat á rekstrarkostnaði til framtíðar miðað við nettó kostnað sjóðsins 2008, uppfærðum til verðlags í lok ársins, að teknu tilliti til þessa framlags.

Rekstrarkostnaði deildarinnar er síðan skipt milli áfallinna og heildarskuldbindinga í hlutfalli við skuldbindingar og iðgjöld.

Þá er gert ráð fyrir 3,5% ávöxtunarforsendu og í hlutfallsdeild þar sem lífeyrisskuldbindingar fylgja launaþróun sjóðfélaga á starfstímanum er gert ráð fyrir 0,5% árlegri hækkun launa og auk þess aldursbundnum launahækkunum. Fyrir starfstíma sjóðfélaga er þannig notað heimildarákvæði í 19. gr. rg. 391/1998.

Skuldbindingar eru metnar í tvennu lagi. Annars vegar eru metnar áfallnar skuldbindingar, þ.e. þær skuldbindingar sem sjóðurinn hefur þegar tekið á sig vegna áunninna réttinda sjóðfélaga og hins vegar framtíðarskuldbindingar sjóðsins, sem eru þær skuldbindingar sem falla munu á sjóðinn vegna þeirra iðgjalda sem ætlað er að berist sjóðnum frá þeim sjóðfélögum sem taldir eru virkir er athugun fór fram.

Virkir sjóðfélagar í hlutfallsdeild eru skilgreindir sem þeir einstaklingar sem greiddu til sjóðsins í lok ársins, en deildinni hefur verið lokað fyrir nýjum sjóðfélögum.

Samanlagt eru áfallnar- og framtíðarskuldbindingar heildarskuldbinding sjóðsins vegna lífeyrisgreiðslna.

Við mat áfallinna skuldbindinga er fyrir lífeyrisþega miðað við úrskurðaðan lífeyri í desember 2008. Fyrir aðra sjóðfélaga reiknað hverjar verða muni lífeyrisgreiðslur til þeirra samkvæmt samþykktum sjóðsins miðað við þegar áunnin réttindi. Þegar heildarskuldbinding er reiknuð er miðað við allir sem taldir eru til virkra sjóðfélaga verði það áfram þar til starfi lýkur vegna aldurs, örorku eða andláts.

Áfallin skuldbinding fyrir virka sjóðfélaga er reiknuð eftir viðmiðunarlaunum lífeyris eins og þau voru við lok árs 2008 hjá hverjum virkum sjóðfélaga, þ.e. verðbætt meðallaun síðustu fimm ára.

Lífeyrisaldur er settur 67 ár fyrir virka sjóðfélaga, og 65 ár fyrir þá sem eiga geymd réttindi.

Metin er sérstaklega skuldbinding vegna svokallaðrar 95 ára reglu í hlutfallsdeild. Er reiknuð hækkun heildar skuldbindinga og lækkun iðgjalda sem hljótast myndi af því að allir sem kost eiga á að nýta sér 95 ára reglu myndu gera það í stað þess að láta af störfum 67 ára. Skuldbinding sjóðsins fyrir starfandi sjóðfélaga vegna þessarar reglu er talin fjórðungur af þannig reiknaðri fjárhæð. Er það í samræmi við þá aðferð sem notuð var er aðildarstofnanir gerðu upp skuldbindingar sínar við sjóðinn samkvæmt eldri reglugerð. Skuldbindingunni er skipt milli áfallinna og framtíðarskuldbindinga í hlutfalli við starfstíma fram til að 95-ára aldursmarki er náð.

Við mat á skuldbindingum vegna endurgreiðslu iðgjalda skv. eldri reglugerðum er gert ráð fyrir að endurgreiðsla miðist við ávöxtun sjóðsins á hverjum tíma og iðgjaldshluta sjóðfélaga.

Mat eigna

Endurmat eigna sjóðsins með fastar tekjur miðað við 3,5% ávöxtunarkröfu var unnið af umsýðaraðilum verðbréfakerfis sjóðsins, endurskoðanda og tryggingafræðingi.

Niðurstöður

Miðað við fyrrgreindar aðferðir og forsendur eru helstu niðurstöður sem hér segir (fjárhæðir í milljónum) :

	Áfallnar	Framtíðar	Heildar
Eignir			
Bókfærð eign	28.909,0		28.909,0
Endurmat	3.923,3		3.923,3
Fjárfestingarkostnaður	-210,3		-210,3
Iðgjöld		2.981,8	2.981,8
Samtals	32.622,0	2.981,8	35.603,8
Skuldbindingar			
Ellilífeyrir	24.941,7	3.359,1	28.300,8
Örorkulífeyrir	1.029,1	168,3	1.197,4
Makalífeyrir	4.635,9	389,3	5.025,2
Barnalífeyrir	47,1	7,8	54,9
Eingreiðsla, makar	0,0	37,8	37,8
Dánarbætur	148,6		148,6
Endurgreiðsla iðgjalda	450,1		450,1
Vegna 95 ára reglu	839,8	281,6	1.121,4
Rekstrarkostnaður	295,7	66,6	362,3
Samtals	32.388,0	4.310,5	36.698,5
Eign umfram skuldb.	234,0	-1.328,7	-1.094,6
Hlutfall skuldb.	0,72%	-30,8%	-3,0%

Breyting frá stöðu síðasta árs

Staða hlutfallsdeildar versnar nokkuð frá síðasta ári þegar eignir reiknuðust 0,2% umfram skuldbindingar. Ástæðuna má rekja til þeirra áfalla sem urðu á fjármálamörkuðum á liðnu ári en engu að síður er staða deildarinnar er innan þeirra marka sem tilgreint er í l.129/1997.

Virðingarfyllst,

Bjarni Guðmundsson

Fylgiskjal 1 - Hlutfallsdeild Lífeyrissjóðs bankamanna - tryggingafræðileg athugun 2008**Yfirlit um réttindi sjóðfélaga - óvirkir sjóðfélagar****Hlutfallsdeild**

Réttur til greiðslu lífeyris

Áunnin lífeyrisréttindi		karlar	konur	Alls
20-	Fjöldi	1	4	5
	Meðalaldur	27,00	29,00	28,60
	Áunnin réttindi	39.136	95.021	83.844
30-	Fjöldi	91	220	311
	Meðalaldur	36,48	36,65	36,60
	Áunnin réttindi	124.584	107.517	112.511
40-	Fjöldi	130	436	566
	Meðalaldur	43,91	43,49	43,59
	Áunnin réttindi	416.692	278.195	310.005
50-	Fjöldi	69	221	290
	Meðalaldur	54,46	53,86	54,01
	Áunnin réttindi	1.150.032	568.088	706.550
60-	Fjöldi	22	60	82
	Meðalaldur	61,77	61,57	61,62
	Áunnin réttindi	1.431.069	733.237	920.460
65-	Fjöldi	8	11	19
	Meðalaldur	68,88	68,64	68,74
	Áunnin réttindi	823.638	388.293	571.596
Fjöldi		321	952	1273
Meðalaldur		45,87	45,69	45,73
Áunnin réttindi		570.003	335.231	394.431

2007

Fjöldi	329	955	1284
Meðalaldur			
Áunnin réttindi	496.562	282.570	337.401

Fylgiskjal 2 - Hlutfallsdeild Lífeyrissjóðs bankamanna - tryggingafræðileg athugun 2008

Yfirlit um réttindi sjóðfélaga - virkir sjóðfélagar

Hlutfallsdeild

Áunnin lífeyrisréttindi		karlar	konur	Alls
30-	Fjöldi	1	3	4
	Meðalaldur	37,00	37,00	37,00
	Áunninn r.	1.711.583	943.336	1.135.397
	Meðallaun	4.597.321	3.612.629	3.858.802
40-	Fjöldi	14	72	86
	Meðalaldur	46,71	46,14	46,23
	Áunninn r.	3.266.912	1.748.120	1.995.365
	Meðallaun	7.285.473	4.137.161	4.649.677
50-	Fjöldi	56	185	241
	Meðalaldur	56,07	54,71	55,03
	Áunninn r.	3.605.905	2.092.619	2.444.254
	Meðallaun	5.832.016	3.979.041	4.409.608
60-	Fjöldi	45	95	140
	Meðalaldur	62,53	62,14	62,26
	Áunninn r.	4.164.832	2.067.431	2.741.596
	Meðallaun	6.110.294	3.874.855	4.593.389
67-	Fjöldi	6	6	12
	Meðalaldur	68,00	67,00	67,50
	Áunninn r.	2.447.877	2.173.501	2.310.689
	Meðallaun	4.371.295	3.538.312	3.954.803
Fjöldi		122	361	483
Meðalaldur		57,81	55,01	55,72
Áunninn r.		3.700.687	2.009.075	2.436.356
Meðallaun		6.019.490	3.972.790	4.489.762

2007

Fjöldi	126	383	509
Meðalaldur	56,76	54,36	54,96
Áunninn r.	2.966.869	1.651.381	1.977.022
Meðallaun	5.268.890	3.544.344	3.971.246

Fylgiskjal 3 - Hlutfallsdeild Lífeyrissjóðs bankamanna - tryggingafræðileg athugun 2008

Yfirlit um lífeyrisþega - hlutfallsdeild

		karlar	konur	Alls
Elli lífeyrir	Fjöldi	213	252	465
	Meðalaldur	74,38	71,98	73,08
	Meðallífeyrir	2.806.323	1.559.168	2.130.445
Örorku-lífeyrir	Fjöldi	12	60	72
	Meðalaldur	55,67	55,58	55,60
	Meðallífeyrir	1.273.829	1.003.157	1.048.269
Maka-lífeyrir	Fjöldi	29	86	115
	Meðalaldur	66,69	75,29	73,12
	Meðallífeyrir	715.389	1.430.022	1.249.810
Barna-lífeyrir	Fjöldi			7
	Meðalaldur			35,57
	Meðallífeyrir			130.286

2007

		karlar	konur	Alls
Elli lífeyrir	Fjöldi	204	229	433
	Meðalaldur	74,18	72,07	73,06
	Meðallífeyrir	2.515.961	1.378.291	1.914.284
Örorku-lífeyrir	Fjöldi	15	61	76
	Meðalaldur	56,40	54,79	55,11
	Meðallífeyrir	891.029	724.023	756.985
Maka-lífeyrir	Fjöldi	27	80	107
	Meðalaldur	2007,00	2007,00	2007,00
	Meðallífeyrir	636.250	1.301.720	1.133.797
Barna-lífeyrir	Fjöldi	2	6	8
	Meðalaldur			
	Meðallífeyrir	118.859	118.859	118.859

Fylgiskjal 4 - Hlutfallsdeild Lífeyrissjóðs bankamanna - tryggingafræðileg athugun 2008

Lífeyrisskuldbindingar hlutfallsdeildar Lífeyrissjóðs bankamanna pr. 31.12.2008

Fjárhæðir í milljónum.
 Örorkulíkur 60% af íslenskum örorkugrundvelli
 Íslenskar lífslíkur 2001-2005

Hlutfallsdeild

Eignir		Áfallnar samtals	Framtíð	Heild
Bókfært		28.909,0		28.909,0
Endurmat		3.923,3		3.923,3
Lækkun v. fjárfestingarkostn. lögjöld		-210,3	2.981,8	-210,3
Samtals		32.622,0	2.981,8	35.603,8

Skuldbindingar

	Líf.þegar	Hættir	Starfandi	Áfallnar samtals	Framtíð	Heild
Ellilífeyrir	10.808,4	4.115,2	10.018,1	24.941,7	3.359,1	28.300,8
Örorkulífeyrir	470,4	175,1	383,6	1.029,1	168,3	1.197,4
Makalífeyrir	2.799,0	492,4	1.344,5	4.635,9	389,3	5.025,2
Barnalífeyrir	4,8	42,3	0,0	47,1	7,8	54,9
Makar, eingreiðsla	0,0	0,0	0,0	0,0	37,8	37,8
Dánarbætur	62,6	49,7	36,3	148,6		148,6
Endurgreiðsla iðgjalda		450,1		450,1		450,1
Vegna 95 ára reglu				839,8	281,6	1.121,4
Kostnaður				295,7	66,6	362,3
Samtals	14.145,2	5.324,8	11.782,5	32.388,0	4.310,5	36.698,5
Eign umfram skuldbindingar				234,0	-1.328,7	-1.094,6
Sem hlutfall skuldbindinga				0,72%	-30,8%	-3,0%

Fylgiskjal 5 - Hlutfallsdeild Lífeyrissjóðs bankamanna - tryggingafræðileg athugun 2008

Lífeyrisskuldbindingar hlutfallsdeildar Lífeyrissjóðs bankamanna pr. 31.12.2008

Fjárhæðir í milljónum.
 Örorkulíkur 100% af íslenskum örorkugrundvelli (Staðalforsendur 2008)
 Íslenskar lífslíkur 2001-2005

Hlutfallsdeild

Eignir		Áfallnar samtals	Framtíð	Heild
Bókfært		28.909,0		28.909,0
Endurmat		3.923,3		3.923,3
Lækkun v. fjárfestingarkostn. lögjöld		-210,3	2.905,1	-210,3
Samtals		32.622,0	2.905,1	35.527,1

Skuldbindingar

	Líf.þegar	Hættir	Starfandi	Áfallnar samtals	Framtíð	Heild
Ellilífeyrir	10.808,4	4.115,2	10.018,1	24.941,7	3.567,4	28.509,1
Örorkulífeyrir	470,4	291,8	639,3	1.401,5	272,5	1.674,0
Makalífeyrir	2.799,0	492,4	1.344,5	4.635,9	381,6	5.017,5
Barnalífeyrir	4,8	42,3	0,0	47,1	9,7	56,8
Makar, eingreiðsla	0,0	0,0	0,0	0,0	37,8	37,8
Dánarbætur	62,6	49,7	36,3	148,6		148,6
Endurgreiðsla iðgjalda		450,1		450,1		450,1
Vegna 95 ára reglu				771,0	274,5	1.045,5
Kostnaður				294,6	67,7	362,3
Samtals	14.145,2	5.441,5	12.038,2	32.690,5	4.611,2	37.301,7
Eign umfram skuldbindingar				-68,5	-1.706,1	-1.774,6
Sem hlutfall skuldbindinga				-0,21%	-37,00%	-4,76%